

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Կ. Պոլսի համար ծախելագ	100 ղր.
Վեցամսեայ	55 „
Գաւառաց համար ծախելագ	110 „
Վեցամսեայ	60 „
Մեծ քիւր	2 ղր.
Մամուլագ մեծ տողը մեկ անգամի համար	
3 ղր. երկու անգամի համար	2 ղր.

Դուրս գալով լրագրաց համար ծախելագը խնայողութեան վրայ է:

Լրագրաց վերաբերեալ համար կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագրութեան համար երկու անգամի մէջ մեկ անգամ ծախելագը ալ զրկուիմ վրայ է:

ԱԶԴ

Յառաջիկայ շաբաթ օրը Ս. Մատ. Լաւաճեանի հիշատակեան տօն ըլլալուն, շաբաթավերջիս այսօր հրատարակել արժան գատեցիւնը:

ԿՈՍՏԱՆՆՈՒԹՅՈՒՆ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Եւ յաբժու լըրագրային հասած լրագրի ներքին ալ Լաւաճեանի խնդրոյն եւ անոր առթիւ խորհրդարաններուն մէջ եղած վիճարանութեան վրայ խորհրդ գաւառի թիւներով լի են. ուստի աւանդ մէկ համաձայն ծրագիրը տալաւ. նոքուն ալ չըլլար:

Վաղղիոյ ծերակոյտին մէջ գլխաւորապէս կարգի նշաններն ու բարձրաստիճան արքեպիսկոպոստները վիճարանութիւն քայլին Վաղղիոյ աշխարհական իշխանութիւնը պաշտպանելով: Պիտեղ կարգի նշանը կառավարութեան Լաւաճեանի գրիչին հաւանքաւ բայց զօրքն նա կանչելու գիշեր Լաւաճի խորհրդին համար հերքուածով եւ արդան դաւոր տեղութիւններն ալ դեռ պաշտպանութիւններն եւ խառնիւղ բարեկամները դատարարացեց: Բայտ կարգի նշանը Վաղղիոյ պէտք է այս խորհրդին ինք իրեն լուծէ եւ իր զօրքն Լաւաճ թողով: Վաղղիոյ ան կոնստիտուցիոն պաշտպանէ, այսինքն անոր նախկին գաւառներն ալ իրեն վերադարձնէ: Իսկ Փարիզի Մարք. պիսկոպոս Վեր. Տարպուա, որ միշտ չափաւոր գաղափարաց կոստակից է, Վաղղիոյ հին գաւառներն իրեն վերադարձնելու անհնարութիւնը իրաւունքով անհրաժեշտ, եւ բաւական համարեցաւ որ ներկայ երկիրները միայն պահւին թէ եւ այս գաղափարը մի մի այն Վեր. Տարպուային է, եւ անդ. բաւականական կղերն երբեք իր չափաւոր պահանջներէն եւ կենսալ չուզեր:

Եւ յառ ամենայնիւ արտաքին գործոց պաշտօնեայ Պ. Տը Մուլթի բը նաւ տարակցայ լիովնուց գաղղիական կառավարութեան կողմանէ խառնական թագաւորութեան քննա չհաս. քննելու դիմումներով զան վրայ եւ Վաղղիոյ ու խառնական իրարու հետ հաշտեցնելու յոյսերը կրկնեց: Վաղղիոյ մինչեւ հիմա գաղղիական կառավարութիւնը կը ծանուցանէր թէ Վաղղի բարեկարգութիւններ ընելով իր հը պատանները դո՛ւ պիտի ընէ: Եւ յառ անոնց անոնց ծանուցումը յոյսն ի գերեւ եղնելով, Պ. Տը Մուլթի այս անգամ ալ Վաղղի վրայ խօսք չըլլաւ, այլ զիջումներու պէտքն խառնիւղ կողմանէ ցոյց տուաւ:

Եւ յայց եպիսկոպոսաց միտմեական ճառերը կաղնուանան Պ. Ժիւլ-Պալմի հոյակապ ասանախօսութեան առջեւ, որ Օրենսդիր ժողովին բոլոր մէկ նիստը գրաւեց: Եւ յայց

տութեամբ եւ պաշտօնական գրուած ներքէ խիտ առ խիտ վիճարկութեամբ լի. յուն նշանաւոր ճառի մէջ Պ. Ժիւլ-Պալմի անժխտելի կերպով հաստատեց որ գաղղիական կառավարութիւնն առաջին անգամ Լաւաճ գործը զրկելէն մինչեւ երկրորդ անգամը որ դեռ վերջացած չէ վարանեալ եւ հակասական քաղաքականութեան մը հետեւեալ էր: Բայտ Պ. Ժիւլ-Պալմի, Վաղղիա 1849 ին Լաւաճ գործը զրկելով սխալ մը գործած էր, զոր այս անգամ երկրորդեց, եւ որ չէր ըլլար անշուշտ եթէ կառավարութիւնը խորհրդարանին այն է ազգի կամայ համաձայն շարժէր: Եւ ինչո՞ւ սխալ. 15 թ. գաղղիական իշխանութեան անցաւ, որ Վաղղիա եւ խառնիւղ սը խաղ դրեց մէջ դնելէ զատ Վաղղի ալ դո՛ւ ըրած չէր, քանզի Լաւաճ ոչ միայն խառնիւղ լի աղաւթութիւնը չէր ճանչեր, այլ եւ իրեն եղած բոլոր բարեկարգութեան առաջարկութիւնները մերժած էր միշտ: Եւ ինչո՞ւ կարեւոր ըսելով: Եւ ինչո՞ւ զատ հաղիւ թէ սեպ. տեմբերի գաղղիական իշխանութեան էր, երբ Վաղղի իր հակաւոր ընդհանրական կոնգրակաւ եւ մուրաւ. թեանց ցանկով արդի ընկերութիւնները վարող սկզբանց ամենն ալ գաւառապետեց:

Խառնիւղ կրնար յարգել այն դաշնագրութիւնը որ կ'ստիպէր զինքն իրեն թշնամեաց կառավարեց եղող կառավարութիւն մը պաշտպանել: Եւ թէ Վաղղիա ալ իր զօրքն Վաղղի կամաւորները տարով եւ յետոյ անոնք աչքէ անցնելու համար գործադրու մը զրկելով սեպտեմբերի գաղղիական իշխանութեան գեմ գործած չէր ըլլար: Եւ, պէս կրնար ուրեմն իր չարագած մէկ գաղղիական իշխան խառնիւղ յարգել տալու համար Լաւաճ գաղղիա, Եւ թէ Տաթեմարայի եւ Մեքսիկայի նկատմամբ եղած գաղղիական իշխաններն այնպէս ճշդիւ պահուած էին, չէտք է որ Վաղղիա կամ միայնալ խառնիւղ կողմը բռնէ կամ աշխարհական պապութեան, եւ անհաշտելի ներքէ հաշտեցնելու նախընտրանք իր բաց թողու, քանզի այս կերպիւ վը ամեն ինչ կը զրուի 1859 ի պատերազմաւ եւ այնչափ զոհողութեամբ ձեռք բերուած խառնական միութիւնը, եւ միւս կողմէն Վաղղի ալ կատարեալ պէս դո՛ւ իշխան չկրնար տրուել եւ աւանդ կը պաշտպանուի այնպիսի իշխանութիւն մը որ բոլոր քաղաքակրթութեան եւ ազատամիտ Վաղղիոյ սիրելի սկզբանց վրայ անդադար աւանդութեամբ եւ նշով կը կարգաւորուի:

Իսկ Պ. Ժիւլ-Պալմի, ուրիշ առիթներու մէջ կառավարութեան ընդդիմախօս երեսփոխանը, այս առթիւ արտաքին գործոց պաշտօնեային համաձայն խօսեցաւ: Վաղղի իր առաջարկութիւնները խիտ գերեցիկ կերպիւ եւ ի հիմնեց կը ցրէ Տէպա լրագրի, որոյ խօսքերը չեն կրնար մեր ընթերցողաց աչքին առջեւ չընել:

« Եթէ Պ. Ժիւլ-Պալմի հաւատալ արժան է, կրնէ Տէպա, կաթողիկոսութիւնը խիտ ազատամիտ է եւ բնաւ բռնաւորական չէ: Եւ յայց Պ. Ժիւլ-Պալմի մոռնայ Վաղղիայի գործը, Եւ ինչո՞ւ զատ, կարծեմ ընդհանրական կոնգրակաւ ի վեր ալ ազատամիտ կաթողիկոսաց, քանզի այն կոնգրակաւ ի վեր պարտք մը դրած է ամեն կաթողիկոս վրայ որ ազատամիտութեան հերետախիտութիւնն ուրանան, Եւ ինչո՞ւ զատ կամ գործադրարար Պ. Ժիւլ-Պալմի եւ Պ. Տը Մուլթի գեմ այս ուրախութիւնը չըրին: Եւ Տը Մուլթի կը պնդէ նաեւ թէ մուրաւ. իշխանց ցանկը բնաւ հակառակի 89 թ. սկզբանց, քանզի անոնց խորին արմատ ձգած երկիրը որ է Վաղղիա կաթողիկէ է: Եւ յայց զարմանալի փաստը հաւատարմէ ըսելով թէ Վաղղիա կաթողիկէ եւ 89 թ. յաղագրութիւնն ըրեր է. ուրեմն կաթողիկոսութեան սկզբունքը յեղափոխութեան սկզբանց համաձայն է: Եւ յայց այս առաջարկութիւնն ուղիղ տրամաբանութեան գէմ է: Եւ յայց զարմանալի փաստը, որ Վաղղիա գործոց պաշտօնեային խօսքերն անուանի Մաքթի պատմագրին կարծեք զի. բաւ կրնայ հերքուել: Մաքթի իրօք եւ անկողն կաթողիկէ կամ դո՛ւ կը զերականութեան ազգեցութիւնը կը լող աղբայ անկողն ցոյց տալէ ետեւ կը հարցնէ թէ ի՞նչ է պատճառը որ Վաղղիա կաթողիկէ աղբայ մէջ բացառութիւն մը կը կարգէ: Եւ կը պատասխանէ թէ Վաղղիա թէպէտ սովորապէս կաթողիկէ կըսուի, բայց իրօք չէ, եւ ասոր պաշտօնը կը բերէ թէ 1789 թ. ի վեր Վաղղիոյ օրենսդրութեանց մէջէն կաթողիկոսութեան տարակաւ սկզբունքը վերցուած են: Եւ ինչո՞ւ թէ 89 թ. յաղագրութիւնը չըլլար եւ Վաղղիա ալ իւր ուղիղութիւնը կամ թիւ ազգեցութեան ներքեւ մը, նար, եւ եթէ թ. դարուն գրական ուսումնական եւ խմատարակական շարժումը չուրեմնէր, հարկաւ Վաղղիա ալ Վաղղիոյ հաւատարմի վրայ ըլլար: Եւ ինչո՞ւ թէ 89 թ. յաղագրութեան թէ Պ. Տը Մուլթի, թող ընթերցողը դատէ: »

Եւ յայց կարեւոր վիճարանութեանց վրայ գալ շաբաթ ալ պիտի խօսինք:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ԽՆԴԻՐ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

Ի ՏԱՀԱՍՏԱՆ

Կ. Պոլսի գաղղիական դիպլոմատի տարաքին գործոց պաշտօնեային (Բաղաւած)

Պ. Պոլսի 22 մայիս 1867

Համալսարանին ընդհանուր տեսչութիւնը որ հասարակաց կրթութեան պաշտօնեային կողմանէ զրկուած է Տաճկաստանի մէջ դատարարութեան խնդիրը քննելու, Եւ Վաղղի հասարակութեան քննիչն օրոններն պաշտօնեային

տօնէից ներկայացնել, Իրեն հետ ի միասին թէ քրիստոնէից եւ թէ տաճկաց զանազան ուսումնարաններն աչքէ անցուցինք, եւ յետ հասուն քննութեան Վաղղի փաշային եւ Յոսատ փաշային հետ համաձայնեցանք այն էաւ, կան սկզբանց վրայ, որոյ համաձայն ծրագիր մը պիտի պատրաստուի եւ Վաղղիան հաւանութեան ներկայաւոր երբոր գործնական հանգամանքն ալ վերջնապէս տեւորուին: Եւ աւանդարկութեանց եղած ընդունելունը գոհութեան արժանի է: Դուրս հաստատապէս մտադիր կերպի կայ սեր կառավարութեան բարեկամական ձեռնադրութեան օգուտ քաղելու եւ ներքին եւ յուսով որ մեր ջանքերն աւանդ հետեւանայ չեն մնար:

Եւ ինչո՞ւ չէք եւ այլն:

(Ստորագրեալ) ՊՈՒՐԵ:

Արտաքին գործոց պաշտօնեային տարաքին գաղղիոյ ի. Կ. Պոլսի

Փաշայի 7 յունիս 1867

Պարոն. — Վաղղի մը շաբաթներէ ի վեր ամեն փոփոխեան կ'ստատէր Վաղղի եւ Յոսատ փաշաներուն մեղի հետ համաձայնութեամբ պատրաստած բարեկարգութեանց Վաղղիան վերջնական հաւանութեամբ վաւերացած եւ վիճարանութեան շրջանէն գործադրութեան շրջանը մտած ըլլալուն լուրն առնուլ: Եւ յայց զատ եւ զարմանալի փաստը որ այս նիւթի վրայ գոյցնաւ նոր վարանութեան կը ծնին Օսմանեան կառավարութեան մտայ մէջ: Եւ ինչո՞ւ ամենքն աւելի է որ ինչ կը ծանուցանէր թէ Վաղղի պատրաստ է բաղնիքի, բարեկարգութեան մտայնելու որը անհրաժեշտ կը համարուին նաեւ Վաղղիան իր իրաւոր խորհրդականներին, եւ որոյ շափն համար Վաղղի կայսերական վեհապետութեան հաւանութիւնն ալ ստացուած էր: Եւ յայտնէն ի վեր ծանուցիւ ինչ այս գաղափարաց մեծ մասին դո՛ւ ազգութեան վերաբերեալ շատ մը կէտերու նկատմամբ ձեր ընկերակցութեամբ կատարուած քննութիւնները: Եւ յայտնականայնիւ, ձեր վերջին տեղեկագրին մէջ կը տեսնեմ որ մինչեւ հիմա եղած ծրագրի բան չէ բայց եթէ գաղղիական կառավարութեան օրենքի մը հրատարակութիւնը, Եւ մենք կարեւոր առաջարկութիւններն ալ գեմ ծրագրի վիճակի մէջ են եւ չեմ գիտեր թէ ի՞նչ են անոնց չհրատարակուելուն պատճառները: Եւ ինչո՞ւ թէ ի՞նչ գոհութեամբ ընդունեցինք տաճկի պաշտօնեային ցոյց տուած արամադրութիւնները: Եւ մենք բանէ առաջ այս բարեկարգութեանց արդիւնքը ցոյցնելու եւ իրենց օրոյմանց արագութեամբ պարծանք ստանալու խորհուրդ տալով կը սիրէի հաւատալ որ Վաղղի պաշտօնեային պաշտպանը մէջ պատահուլութեան արժեքը կը կընէ: Եւ յայց զատ եւ տեսնեմ որ ժամանակը սա հեղուկ առաւել եւս կը տկարացնէ այն

